

Botsende grondrechten

Korte beschrijving

De leerlingen/studenten worden ingedeeld in groepjes van 4 à 6 leerlingen/studenten. Elk groepje krijgt een eigen casus waarin twee grondrechten met elkaar botsen. Elk groepje bedenkt argumenten waarom het ene grondrecht in die casus belangrijker is dan het andere grondrecht en andersom. Vervolgens presenteren ze beide kanten van het verhaal aan de rest van de klas. Na de presentatie brengen de overige leerlingen/studenten hun stem uit over welk grondrecht zij in dit geval belangrijker vinden. Na de stemming volgt een korte discussie over de uitkomst.

Leerdoelen

- Leerlingen/studenten kunnen verschillende grondrechten opnoemen.
- Leerlingen/studenten begrijpen wat verschillende grondrechten inhouden en kunnen deze met argumenten verdedigen.
- Leerlingen/studenten begrijpen dat maatschappelijke casussen vanwege botsende grondrechten complex kunnen zijn.

Duur

30-45 minuten

Materiaal

- Per groepje een opdrachtblad met één van de 6 casussen
- Per groepje twee lege A4-vellen (of iets anders om op te schrijven)

Stappenplan

1. Deel de leerlingen/studenten op in groepjes.
2. Vertel dat elk groepje met een andere casus aan de slag gaat. In de casus botsen twee grondrechten met elkaar, bijvoorbeeld de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst. Elk groepje bedenkt argumenten waarom het ene grondrecht belangrijker is, maar ook argumenten waarom het andere grondrecht belangrijker is. Ze werken de voor- en tegenargumenten uit op een A4tje en bedenken hoe ze die gaan presenteren aan de klas.
3. De groepjes gaan aan de slag. Loop eventueel rond om vragen te beantwoorden.
4. Laat de groepjes om de beurt een presentatie geven. Ze lichten eerst kort de casus toe en presenteren dan de argumenten voor beide grondrechten. Vervolgens stemt iedereen in de klas individueel door bijvoorbeeld de hand op te steken. Welk grondrecht vindt de meerderheid van de klas in dit geval het belangrijkste? Houd een korte discussie over de uitkomst.

Eventueel kun je al docent na afloop van de stemming en discussie nog bij enkele casussen vertellen wat de uitspraak van de rechter was. In de casus van de af luisterapparaat heeft de

rechter besloten dat BNN niets van de gesprekken mocht uitzenden. In de casus over gezichtsherkenning debatteerde in juni 2023 het Europees Parlement over de vraag of gezichtsherkenning ingezet mag worden bij de opsporing van criminelen. Uiteindelijk is besloten dat dit niet mag. Hiertoe is besloten vanuit de zorg dat privacyrechten te veel geschonden worden en dat de gezichtsherkenning ook ingezet zal worden voor minder noodzakelijke situaties.

5. Leg tot slot in een klassengesprek kort uit hoe het in Nederland geregeld is als grondrechten met elkaar botsen. Dit kun je doen door deze vragen te stellen:

a. Wie besluit er in het geval van botsende grondrechten uiteindelijk wat de uitkomst wordt?

Antwoord: de rechter

b. Wat vinden jullie ervan dat er geen hiërarchie is in grondrechten?

Eigen antwoord leerlingen/studenten

c. Waarom denken jullie dat er geen hiërarchie tussen grondrechten is?

Mogelijk antwoord: Het idee van de grondrechten is juist dat ze even belangrijk zijn. Als je een hiërarchie aanbrengt in de grondrechten, dan heft het ene grondrecht het andere op den duur op. Als bijvoorbeeld de godsdienstvrijheid belangrijker wordt dan het gelijkheidsbeginsel, dan biedt dat de mogelijkheid om te discrimineren op basis van godsdienst.

d. 'De vrijheid van jouw vuist eindigt waar mijn neus begint'. Wat denken jullie dat dit gezegde betekent?

Mogelijk antwoord: De vrijheid van de ene persoon die stopt zodra anderen last krijgen van die vrijheid. Hierbij is het wel belangrijk dat de last die anderen aan deze vrijheid ervaren groot genoeg is. Als je het bijvoorbeeld vervelend vindt dat op zondag de kerkklokken luiden, dan is die last niet zodanig groot dat dat een reden is om de godsdienstvrijheid af te schaffen.

Praktische tips

- Mocht je weinig tijd hebben voor dit onderdeel, dan kun je er ook voor kiezen om in grotere groepen aan de slag te gaan, met minder casussen.
- Wanneer tijdens een stemming blijkt dat iedereen hetzelfde grondrecht het belangrijkste vindt, zou je de volgende vragen kunnen stellen: 'Kun je mensen bedenken die het andere grondrecht misschien belangrijker vinden?' en 'Heb je begrip voor deze groep mensen?'.
- De discussie rondom een casus is vrij gemakkelijk uit te breiden door de casus iets te veranderen. Zo kun je bij de casus waar mensen voor 'kut-Marokkaan' zijn uitgescholden vragen of de mening van leerlingen/studenten verandert wanneer er bijvoorbeeld 'kut-allochtoon' of 'kut-Hollander' was geroepen. Bij bespreking van de casus over het afluisterapparaat kun je de leerlingen/studenten vragen of ze vinden dat het verschil maakt dat Albert Verlinde voor veel mensen een bekende Nederlander is. Ook bij de andere casussen zijn verschillende vragen te bedenken om de discussie nog iets mee te verdiepen.